

Samoopravné kódy

Alexandr Kazda

Univerzita Karlova

1. dubna 2020

- Lineární kódy nad \mathbb{F}_q uzavřené na cyklické posuny
- Generující polynom $\beta \mid x^n - 1$ v $\mathbb{F}_q[x]$ pro nenulový kód
- „Paritní polynom“ $(x^n - 1)/\beta$ čtený pozpátku nám dá paritní matici
- Poznámka: Všimněte si, že β a $c\beta$ pro $c \in \mathbb{F}_q \setminus \{0\}$ generují stejný kód
- β poskládáme ze ireducibilních faktorů $x^n - 1$

Příklad: Kolik je cyklických kódů délky 3 nad \mathbb{F}_2 ?

- Str. 52 v učebnici
- Dělitelé $x^3 - 1$ stupně < 3 v \mathbb{F}_2 nám dají různé kódy (mohou být ekvivalentní)
- $x^3 - 1 = (x + 1)(x^2 + x + 1)$, tedy dělitelé $\beta = 1$, $\beta = x + 1$,
 $\beta = x^2 + x + 1$
- Totální kód, paritní kód, opakovací kód
- Nesmíme zapomenout kód $\{000\}$

Příklad: Kolik je cyklických kódů délky 4 nad \mathbb{F}_2 ?

- Protože 4 je sudá, tak $x^4 - 1 = (x + 1)^4$
- Možné volby β jsou 0, 1, $x + 1$, $x^2 + 1$, $x^3 + x^2 + x + 1$
- Nulový kód, totální kód, paritní kód, divný kód a opakovací kód délky 4
- Nemáme rádi vícenásobné kořeny. . .

- Pokud p je nekonstantní polynom **nesoudělný se svou derivací [opraveno oproti přednášce]**, tak p nemá násobné kořeny.
- $x^n - 1$ nemá násobné kořeny, když $nx^{n-1} \neq 0$, tedy $n \neq 0$ v \mathbb{F}_q
- Dále předpokládejme, že n, q jsou nesoudělné
- Potom $x^n - 1 = (x - \alpha_1)(x - \alpha_2) \cdots (x - \alpha_n)$ v nějakém rozšíření tělesa \mathbb{F}_q

Rozkladové těleso v příkladu

- Připomínám: Nadtěleso \mathbb{F}_q je isomorfní \mathbb{F}_{q^m} pro nějaké m
- $x^2 + x + 1$ je nerozložitelný v \mathbb{F}_2
- Přidejme si k \mathbb{F}_2 prvek α , že $\alpha^2 + \alpha + 1 = 0$
- Tím dostaneme $\mathbb{F}_2[\alpha]/(\alpha^2 + \alpha + 1) = \mathbb{F}_4$
- Pak $x^2 + x + 1 = (x - \alpha)(x - (\alpha + 1))$

K čemu je automorfismus

- Jak vím, že $\alpha + 1$ je také kořen?
- Zobecnění komplexního sdružení: Zobrazení $a \mapsto a^2$ je automorfismus \mathbb{F}_4 , který nehýbe s prvky \mathbb{F}_2
- Tedy $0^2 = (\alpha^2 + \alpha + 1)^2 = (\alpha^2)^2 + \alpha^2 + 1$
- Pokud α je kořen, tak $\alpha^2 = \alpha + 1$ je také kořen

- Připomínám $(n, q) = 1$
- Připomínám, že $\mathbb{F}_{q^m}^\star$ je cyklická
- Co jsou kořeny $x^n - 1$? Přesně n -té odmocniny z 1; prvky řádu dělitelého n v multiplikativní grupě tělesa
- Kdy budu mít v $\mathbb{F}_{q^m}^\star$ prvek α řádu n ? Když $n \mid q^m - 1$ (neboli $q^m \equiv 1 \pmod{n}$)
- Potom $x^n - 1 = \prod_{i=0}^{n-1} (x - \alpha^i)$

Cyklotomické polynomy v příkladu

- $q = 2$, $n = 7$, máme v \mathbb{F}_{2^3} prvek α , že

$$x^7 - 1 = (x+1)(x^3+x^2+1)(x^3+x+1) = (x+1)(x+\alpha)(x+\alpha^2) \cdots (x+\alpha^6)$$

- Které mocniny α se nám sdruží?
- Zobrazení $a \mapsto a^2$ je automorfismus \mathbb{F}_8 , které fixuje \mathbb{F}_2 , tedy pokud α je kořen třeba $x^3 + x^2 + 1$, tak α^2 a α^4 jsou taky kořeny
- Volím-li α , že $\alpha^3 + \alpha^2 + 1 = 0$, tak mám

$$x + 1 = x + \alpha^0$$

$$x^3 + x^2 + 1 = (x + \alpha)(x + \alpha^2)(x + \alpha^4)$$

$$x^3 + x + 1 = (x + \alpha^3)(x + \alpha^6)(x + \alpha^5)$$

Theorem

Bud' q mocnina prvočísla, $m \in \mathbb{N}$ a vnořme přirozeně \mathbb{F}_q do \mathbb{F}_{q^m} . Potom zobrazení $a \mapsto a^q$ je automorfismus \mathbb{F}_{q^m} takový, že $a = a^q$, právě když $a \in \mathbb{F}_q$.

Důkaz.

- $(a + b)^q = a^q + b^q$ je binomická věta
- $a = a^q$ pro $a \in \mathbb{F}_q$ je Malá Fermatova věta
- Polynom $a^q - a$ má nejvýše q kořenů, tedy pro $a \in \mathbb{F}_{q^m} \setminus \mathbb{F}_q$ neplatí $a^q - a = 0$

Kořeny cyklotomických polynomů

Theorem (Po přednášce: Opravené exponenty u q)

Bud' q mocnina prvočísla, $n \in \mathbb{N}$, $(n, q) = 1$, m takové, že $q^m \equiv 1 \pmod{n}$. Bud' r ireducibilní faktor $x^n - 1$ v $\mathbb{F}_q[x]$ (cyklotomický polynom). Bud' γ kořen r v \mathbb{F}_{q^m} . Pak ve \mathbb{F}_{q^m} platí

$$r = (x - \gamma)(x - \gamma^q)(x - \gamma^{q^2})(x - \gamma^{q^3})(x - \gamma^{q^4}) \cdots (x - \gamma^{q^t}),$$

kde t je nejmenší takové, že $\gamma^{q^{t+1}} = \gamma$ (neboli řád γ dělí $q^{t+1} - 1$).

Důkaz.

- Automorfismus $a \mapsto a^q$ si vynutí kořeny γ^{q^i} pro r
- Značme $s = (x - \gamma)(x - \gamma^q)(x - \gamma^{q^2}) \cdots (x - \gamma^{q^t})$
- Je to polynom z koeficienty z \mathbb{F}_q , protože s je invariantní na $a \mapsto a^q$
- Tedy $s \mid r$ v $\mathbb{F}_q[x]$ a r je ireducibilní, tj. $s = r$

K čemu je to dobré?

- Jak se faktorizuje $x^{20} - 1$ nad \mathbb{F}_3 ?
- $n = 20$, chci m , že $3^m \equiv 1 \pmod{20}$ (funguje třeba $m = 4$)
- Volme α primitivní 20. odmocninu z 1 v \mathbb{F}_{3^m}
- Jak dopadnou „skupinky“ mocnin α – cyklotomické třídy?
- $\{0\}$ (odpovídá děliteli $x - 1$)
- $\{1, 3, 9, 7\}$
- $\{2, 6, 18, 14\}$
- $\{4, 12, 16, 8\}$
- $\{5, 15\}$
- $\{10\}$ (odpovídá $x + 1$)
- $\{11, 13, 19, 17\}$
- Tedy $x^{20} - 1$ má 2 faktory st. 1, 1 faktor st. 2 a 4 faktory st. 4

BCH kódy (primitivní v užším smyslu)

- Raj Bose, Dijen K. Ray-Chaudhuri, Alexis Hocquenghem
- $\text{BCH}_{q,m,\delta}$ je cyklický nad tělesem \mathbb{F}_q , délky $q^m - 1$, dimenze aspoň $q^m - m(\delta - 1) - 1$ a min. vzdálenosti aspoň δ
- Zvolme α generátor \mathbb{F}_{q^m}
- Kódová slova jsou $(a_0, a_1, \dots, a_{q^m-2}) \in \mathbb{F}_q$, že polynom $\sum_{j=0}^{q^m-2} a_j x^j$ má nuly v bodech α^i pro $i \in \{1, 2, \dots, \delta - 1\}$
- Je to vůbec cyklické?!
- Platí $\alpha^{q^m-1} = 1$, takže

$$\alpha(a_0 + a_1\alpha + a_2\alpha^2 + \dots + a_{q^m-1}\alpha^{q^m-2}) = a_0\alpha + a_1\alpha^2 + a_2\alpha^3 + \dots + a_{q^m-1}$$

- Délka $q^m - 1$
- Dimenze: Máme $q^m - 1$ dimenzi prostoru nad \mathbb{F}_q a $\delta - 1$ lineárních podmínek. . .
- **Bacha!** Každá lineární podmínka je nad \mathbb{F}_{q^m} ; je to m lineárních podmínek na \mathbb{F}_q
- Dimenze je tedy aspoň $q^m - 1 - m(\delta - 1)$

Minimální vzdálenost BCH kódu

- Aby měl polynom $\delta - 1$ kořenů, musí mít stupeň aspoň $\delta - 1 \dots$
- **Bacha!** Některé koeficienty polynomu mohou být nuly
- Je důležité, že ty kořeny nejsou náhodné
- Zvolme indexy $\{i_1, \dots, i_{\delta-1}\}$
- Pak matice

$$\begin{pmatrix} \alpha^{i_1} & \alpha^{i_2} & \dots & \alpha^{i_{\delta-1}} \\ \alpha^{2i_1} & \alpha^{2i_2} & \dots & \alpha^{2i_{\delta-1}} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \alpha^{(\delta-1)i_1} & \alpha^{(\delta-1)i_2} & \dots & \alpha^{(\delta-1)i_{\delta-1}} \end{pmatrix}$$

je regulární (transponuj!)

- Skoro paritní matice BCH kódu

$$P = \begin{pmatrix} 1 & \alpha & \alpha^2 & \dots & \alpha^{n-1} \\ 1 & \alpha^2 & \alpha^4 & \dots & \alpha^{2(n-1)} \\ & & \ddots & & \\ 1 & \alpha^{\delta-1} & \alpha^{2(\delta-1)} & \dots & \alpha^{(n-1)(\delta-1)} \end{pmatrix}$$

- Vyberu si $\delta - 1$ sloupců libovolně
- Vznikne regulární $(\delta - 1) \times (\delta - 1)$ matice
- Tedy minimální vzdálenost je aspoň δ (BCH nerovnost)

- Co je generující polynom? Nejmenší polynom z $\mathbb{F}_q[x]$ s kořeny $\alpha, \alpha^2, \dots, \alpha^{\delta-1}$.
- $\beta = \prod_{e \in E} (x - \alpha^e)$
- Zde E je nejmenší podmnožina \mathbb{Z}_{q^m-1} uzavřená na násobení q a obsahující $\{1, 2, \dots, \delta - 1\}$
- Příklad: H_3 je ekvivalentní $\text{BCH}_{2,3,3}$
- $\beta = (x - \alpha)(x - \alpha^2)(x - \alpha^4)$
- Příklad: ~~Paritní kód~~ Oprava: opakovací kód délky 3 je $\text{BCH}_{2,2,3} = \text{BCH}_{2,2,2}$
- $\beta = (x - \alpha)(x - \alpha^2) = x^2 + x + 1$